

В. А. КУЧИНСЬКИЙ, канд. екон. наук, доц. НТУ «ХПІ», Харків
О. І. ОМЕЛЬЧЕНКО, студентка НТУ «ХПІ», Харків

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА – ЗАПОРУКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Досліджено сукупність теоретичних і практичних питань управління ефективністю виробництва на сучасному етапі розвитку економіки. Зроблено спробу виявити основні напрямки вдосконалення та підвищення ефективності виробництва підприємств. Сформульовані висновки щодо необхідності постійного підвищення ефективності роботи організації заради зростання її рівня конкурентоспроможності на ринку товарів та послуг.

Ключові слова: виробничий процес, ефективність, якість, виробнича потужність, конкурентоспроможність.

Вступ. В умовах непередбачуваної і швидкоплинної ринкової ситуації багато виробничих підприємств усвідомили необхідність повномасштабного контролю всіх процесів, що проходять в компанії. Ключовою областю діяльності виробничих підприємств, що вимагає максимально пильної уваги, є саме виробничий процес – його ефективність, поточний стан і якість. Постійне відстеження недоліків у виробництві, спрямованість системи управління на їх виявлення та усунення, удосконалення всіх стадій виробничого процесу сприяють підвищенню конкурентоспроможності підприємств на ринку.

Мета дослідження. Метою роботи є виявлення теоретичних основ, методичних і практичних рекомендацій щодо питань підвищення ефективності виробництва підприємств.

Виробничий менеджмент. Виробничий процес – це сукупність операцій, за допомогою яких компанія створює цінності і постачає їх споживачам. У цих процесах втілені ключові можливості компанії, що визначають варіанти її майбутнього. Ключові можливості – види діяльності, які у компанії виходять краще, ніж у її конкурентів, вирішальним чином впливають на її успіх, зростання і оновлення. Отже, управління ними не тільки дозволяє задовольняти запити сьогодишніх споживачів, але і визначає можливості надання послуг майбутнім споживачам.

Удосконалювати виробництво можна у багатьох напрямках: підвищувати якість продукції або виробничих процесів; скорочувати відсоток браку; прискорювати розробку і випуск нової продукції; впроваджувати

більш досконалі виробничі технології; використовувати нове обладнання; розширювати потужності; поліпшувати контроль якості; підвищувати оперативність відвантаження замовленої продукції; раціоналізувати систему постачання і закупівель; удосконалити систему трудового стимулювання; оздоровити робочі місця; підвищити ефективність; домогтися більшої задоволеності споживачів та інші.

Щоб досягти передових позицій на всіх напрямках діяльності, потрібні ретельний аналіз і готовність безупинно змінюватися в міру вдосконалення виробництва. Необхідна також інтеграція всіх функціональних підрозділів компанії з маркетингом, з тим щоб різноспрямовані зусилля по вдосконаленню взаємно посилювалися, вели до зростання ефективності та більшої задоволеності споживачів.

Показники ефективності виробництва. Удосконаленням виробництва займаються заради сталого зростання прибутку. Прямі оцінки тут буває зробити важко, тому часто використовують показники, що впливають на величину прибутку: ефективність; якість; виробнича потужність; швидкість поставок та гнучкість. Ці непрямі показники можуть дати уявлення про виробничі характеристики компанії та її можливості підвищувати прибутковість. Непрямі показники прибутковості корисні для діагностування проблем і виявлення можливостей вдосконалення виробництва.

Іноді під ефективністю розуміють скорочення витрат, але важливо розуміти, що виробничі витрати співвідносяться зі створюваними цінностями. Ефективність економічної системи визначається відношенням вартості виробленої продукції до вартості використаних ресурсів, вираженим у відсотках.

Якість – це те, що потрібно споживачам. Саме якість вони цінують і за неї платять гроші. У довготривалій перспективі вона може впливати на витрати і доходи. Низька якість готової продукції рано чи пізно призведе до падіння ринкової вартості товарів і послуг, а також до зростання витрат на ремонт, обслуговування та роботу зі скаргами споживачів. Загалом, дешевше забезпечити високу якість, ніж витратити кошти на контроль і доопрацювання продукції. Для вимірювання якості використовуються внутрішні (відповідність характеристик продукції або послуг специфікаціям і відсоток бракованої продукції) і зовнішні показники (порівняння продукції, що випускається, з аналогічними товарами конкурентів або ступінь задоволеності споживачів).

Виробнича потужність – це показник максимальної продуктивності підприємства. Він впливає на довгострокову прибутковість, тому що

визначає, скільки споживачів можна обслужити або яку кількість готової продукції можна виробити за конкретний час.

Від оперативності поставок може залежати величина виручки і довготривалої прибутковості. Здатність вчасно або швидко поставляти товари або послуги дає можливість отримання надбавки до стандартної ціни або продажу більшої кількості товарів за стандартною ціною. Оперативність може бути також характеристикою циклу розробки, і тоді компанія виграє за рахунок першої поставки нової чи модифікованої продукції на ринок або за рахунок прискорення циклу розробки та освоєння нової продукції.

Гнучкість впливає і на витрати, і на доходи. Відмінною рисою гнучких виробничих процесів є незначність витрат (або витрат часу) на переналадження в разі зміни складу вихідних матеріалів або готової продукції, що дозволяє обслуговувати додаткових споживачів або якісніше обслуговувати наявних, що підвищує доходи компанії. При наявності достатньої гнучкості у компанії можуть з'явитися можливості, відсутні у конкурентів або доступні їм лише після значних капіталовкладень. Так що, приймаючи рішення про інвестиції або про вдосконалення виробничих процесів і технологій, менеджерам слід враховувати майбутні можливості, гнучкість та перспективи розвитку, що істотно позначиться на майбутній прибутковості підприємства і його рівні конкурентоспроможності.

Вдосконалення виробничих процесів: принципи управління.

Загалом можна виділити п'ять основних напрямків вдосконалення виробництва: управління виробничою потужністю; управління запасами; безперервне вдосконалення; управління ланцюгом поставок і постачання; нарощування виробничих можливостей.

Потужність виробництва визначається найслабшою ланкою, або вузьким місцем. Для підвищення загальної потужності виробництва потрібно «розширити» вузьке місце. Виробничі можливості обмежені потужністю слабкішого (або найменш продуктивної) ланки. Як тільки це з'ясується, у менеджера з'являться певні перспективи. Для підвищення виробничої потужності можна скоротити час на переналадження процесів або обладнання на ділянках, що є вузькими місцями. Вузькі місця можуть бути результатом недостатньої потужності обладнання або нестачі персоналу, і, щоб виявити реальну причину, потрібно проробити певний аналіз. Виробнича потужність залежить також від структури виробничих процесів.

Керуючи запасами, доводиться робити вибір між більшим обсягом запасів (обходиться дорожче) і малим об'ємом (є ризик виникнення дефіциту плюс витрати на часте поповнення складів). Керуючи запасами, потрібно вміти збалансувати вартість запасів і втрати від їх нестачі, від використання

субститутів або передачі замовлень субпідрядникам. Чим вище якість виробничих процесів і готової продукції, тим більшою мірою можна скоротити запаси, не ризикуючи потрапити в ситуацію дефіциту. Потрібно регулювати довжину черги клієнтів, щоб знаходити оптимальний баланс між прямими і непрямими втратами, створюваними необхідністю чекати, і часом простою обслуговуючого персоналу.

Підвищення якості виробничих процесів і готової продукції – вирішальна умова залучення споживачів і зниження витрат. Якість – це багатовимірна концепція самого продукту (надійність, специфіка, ефективність, привабливість, можливість усунення дефектів), післяпродажного обслуговування (атмосфера, комфорт, час очікування, надійність і зручність) і виробничого процесу (низька собівартість, стандартизація, мінімум браку і відходів, контрольованість і передбачуваність). Низька якість дорого обходиться. За високу якість доводиться платити, але це правильне вкладення грошей. Програми управління якістю прагнуть до якості не заради неї самої, а щоб підвищити ефективність продукту або цінність послуг і збільшити вигоди для покупця. Сенс цього методу – використання аналізу і управління якістю для підвищення прибутковості. У загальному випадку дешевше відразу все робити як слід, ніж потім виявляти дефекти і або їх усувати, або відправлять продукцію у відходи.

Оптимізація управління виробництвом вимагає виходу за межі компанії і координації відносин з постачальниками і продавцями. Конкурентна перевага все більшою мірою є характеристикою не окремих компаній, а коаліцій. Кожній вхідній в коаліцію компанії вигідно, коли всі інші підпорядковують свою діяльність вищевикладеним принципам управління виробничими потужностями, управління запасами і управління якістю. Управління мережею відносин вимагає духу кооперації з партнерами. Поліпшення обміну інформацією між партнерами по мережі знижує витрати, оскільки зменшує нестабільність і невизначеність і покращує планування і прогнозування. Скорочення терміну поставок по всьому ланцюгу постачання дозволяє всім учасникам знизити витрати і підвищити якість обслуговування.

Для нарощування виробничих можливостей, що забезпечують гнучкість в майбутньому, необхідні інвестиції. Цінністю для компанії є не гнучкість сама по собі, а якісь реальні переваги перед іншими компаніями. Так, зроблені раніше інвестиції дозволяють компанії реагувати швидше, ефективніше або, інакше кажучи, з меншими витратами, ніж її конкурентам, яким доводиться створювати необхідні виробничі можливості в поточний момент, коли потреба в них стала очевидною і нагальною.

Висновки. Основою виробничої стратегії є нарощування можливостей на обраних напрямках, які створюють фундамент процвітання компанії. Ефективність виробництва забезпечує конкурентоспроможність, дозволяє отримувати більшу віддачу від використовуваних ресурсів або при меншому їх витрачанні зберігати колишній обсяг високоякісної продукції або послуг. Результатом виробничої відсталості є більш висока собівартість, менш якісна продукція (при даному рівні витрат) або і те й інше. Але коли компанія виходить на передові рубежі, її конкуренти не в змозі обігнати її одночасно по ціні і по якості, якщо не зуміють досягти більш високої ефективності виробництва. Розглянуті у статті принципи вдосконалення виробництва дають можливість наблизитися до передового рівня, виявлятися попереду конкурентів та підвищувати свою конкурентоспроможність.

Список літератури: 1. *Березін О. В.* Економіка підприємства: Навч. посібник. - К.: Знання, 2009. - 390 с. 2. *Грицюк Е.О.* Економіка підприємства: Навч. посіб. - К.: Дакор, 2009. - 303 с. 3. Економіка виробничого підприємства: Навчальний посібник / За ред. *І. М. Петровича*. - К.: Знання, 2001. - 405 с. 4. Економіка підприємства: Підручник / За ред. *С. Ф. Покропівного*. - К.: КНЕУ, 2000. - 528 с. 5. *Ковальчук І.В.* Економіка підприємства: Навч. посіб. - К.: Знання, 2008. - 679 с. 6. *Кулішов В. В.* Економіка підприємства: теорія і практика: Навч. посібник. - К.: Ніка-Центр, 2002. - 211 с. 7. *Подпорин Ю.* Эффективность предприятия // Экономический журнал - 2005. - №6 - С.4. 8. *Таренко Л. Б.* Пути повышение экономической эффективности производства - основная задача деятельности предприятия.// Экономисть.-2005-№7-С.87-93. 9. *Фатхутдинов Р. А.* Организация производства: Учебник. - М.: ИНФРА-М, 2000. - 672 с.

Надійшла до редколегії 19.03.2013

УДК 338.3

Підвищення ефективності виробництва – запорука конкурентоспроможності підприємства /В. А. Кучинський, О. І. Омельченко// Вісник НТУ „ХПІ”. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ „ХПІ”. - 2013. - № 22 (995) - С. 114-118. Бібліогр.: 9 назв.

Исследована совокупность теоретических и практических вопросов управления эффективностью производства на современном этапе развития экономики. Сделана попытка выявить основные направления совершенствования и повышения эффективности производства предприятий. Сформулированы выводы о необходимости постоянного повышения эффективности работы организации ради роста ее конкурентоспособности на рынке товаров и услуг.

Ключевые слова: производственный процесс, эффективность, качество, производственная мощность, конкурентоспособность.

The complex of theoretical and practical problems of management efficiency of production at the modern stage of economy development has been studied. The attempt to reveal the basic directions of perfection and increase of production efficiency of the enterprises has been made. The conclusions about the necessity of constant improvement of the efficiency of the organization's work for the sake of increasing its competitiveness in the market of goods and services have been formulated.

Key words: production process, efficiency, quality, production capacity, competitiveness.